

da jih do tje ni pripeljalo pomanjkanje pri poduku, ampak pomanjkanje pri odgoji. (Dalje prih.)

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

Živalsko kermenje je bil daljni predmet gospodarstvenih ukov. Reklo se je, da naj se teleta do 4. ali 5. tedna pustejo sesati; potem naj se jim zraven mleka poklada po malem kako perišče dobrega sladkega sena, čimur naj se pridá tudi nekoliko debelo zmlete ovsene moke. Da tele z vsakim tednom tudi več tacega živeža dobivati more, se umé samo po sebi, dokler se poslednjič od mleka popolnoma ne odstavi, ter na pičo prestopi. Molznim kravam in vprežnim volom se kerma v enaki meri po velikosti trupla poklada, in sicer suha klaja in oves. Kolikor je mogoče, naj se gleda na enake porcije, ne pa, da je, kakor naš pregovor dobro pravi: „enkrat z bitom, enkrat z pesom“. Postavna žival potrebuje posebno tečne, lahko prebavljive klaje. Sploh naj se gleda na to, da ima klaja z gnjilječnim in gnjilječo prostimi deli pravo razmerje. In ravno v tej zadevi je očital g. docent živinorejcem, da vse premalo računijo in jim torej živinoreja tudi premalo dobička donša: „Kmetovavec naj računi!“ djal je večkrat gospod profesor. Kar pri kermenju vodo zadeva, potrebuje živina, ako je tudi $\frac{2}{3}$ vode v kermi, vendar le še posebnega napajanja, in to naj se živalim nikar nikoli ne krati. Molzne krave in sploh delavna živina potrebuje več vode, mimo druge; tudi po leti več, kot po zimi. Napaja se živina ali v hlevu (kar se je hvalilo), ali pa na štirnah in potocih, vendar naj voda ne bo premerzla, pa tudi pregorka ne. Terda, 8 do 10 stopinj merijoča voda je naj boljša. Da se vroča živina ne sme napajati, vé pač marsikdo, žalibog, da pa na to le redkokdo pazi. Ako se n. pr. na kakem popotvanji more živina hitro napajati, naj se verže vsaj eno perišče sena ali slame v vodo. Živino na tešče napajati ni dobro in varno, — tudi takrat hitro ne, ko se ji v kermo polaga žito ali pa taka kerma, ki rada napenja. Da mlakuže niso za napajanje, se je že omenjalo v prejšnjih spisih; tudi taka voda je slaba, ki pritêka od tovarnic (fabrik).

Kot začimba (Würze) živalske kermi naj boljše služi sol; kajti vsaki praktični živinorejec vé, kako poželjivo vse živali po nji hrepené. Kjer živino zeló s senom kermijo, ni toliko soli potrebno; *) kjer pa ji kladijo repo, podzemljice in slamo (rezanico), je kaj zeló koristna. Tudi pitavni živini posebno dobro služi. Pri tej priliki je gosp. docent tudi omenjal ceno živinske soli. Povedal je, da je bila ona n. pr. na Saksonskem pred nekim časom po 3 gl. cent; kasneje so ji znižali ceno na 75: beri: pet in sedemdeset soldov! Kako zeló pa se bojijo v soli-bogati Avstrii, da bi si ljudje živinske soli za kuhinjsko rabo ne predelovali, naj sodijo častiti bralci iz tega, kar nam je gosp. docent v šoli pravil, namreč da je bilo pred malo časom razpisano darilo 1000 gld. onemu, ki bo živinsko sol ljudem nevžitno naredil, — ali da povemo reč še bolj umevno: 1000 gold. nagrade temu, kdor bo sol znal tako pokvariti, da jo bo le živina, in ne ljudje zavživati mogli. Nič manj, ko 263 takih soli-kaziteljev se je bilo nek za lepo nagrado oglašilo; kdo pa je bil tako srečen, to „premijo“ dobiti, nam g. docent ni povedal. Stara živina potrebuje sploh več soli mimo mlade; se vé, da pri vsaki reči se mora imeti svoja mera. Omenjale so se tudi še druge soli; posebno se je priporočevala o vrančnih boleznih izbrana sol (Klaubersalz); za ovce se je nasvetovala „korneuburška štupa“, ki je smes 23 lotov izbrane soli, 2 lota žveplenega cveta (Schwefelblume) in 5 lotov encijana. Kot začimba se je dalje priporočevala neka „štupa“, ktero kupčijski nemški svet pozná pod imenom „Kraftnahrpulver“; — po domači naši slovenski besedi pa povemo, da je to smes bobove in grahorične moke. — Tudi moka iz rožičev je menda kaj dobra začimba za živalsko kermo.

Dalje smo prestopili na uk o redu pri kermenju. Navadno kermijo živino 2 ali 3 krat; mlado in pitavno celó 4 ali 5 krat na dan. Dobro in svetovati je, naj se živini ne dá vsa namenjena kerma naenkrat, ampak naj se ji razdeli v male porcije; to je zlasti dobro pri sekani ali vmanjšani kermi. Konji se navadno kermijo 3krat; po okoliščinah tudi le dvakrat, zlasti spom-

*) Po pripovedovanju g. dr. Wilhelma, po Švicarskem in Saksonskem takrat, ko seno spravljajo in tlačijo, ga s solijo poštopajo zeló nekako tako, kakor pri nas zelje, ko ga tlačijo. Navedel nam je tudi švicarski pregovor, ki pravi: „Salz macht Schmalz“, kar bi se po naše nekako reklo:

Kdor živini kermo soli,

Od nje dovolj masla dóbi.

ladanski in jesenski čas. Poklada naj se jim najprej žito; potem naj se napojijo, poslednjič naj se jim poklada seno. Kravam se daje najprej seno, potem smesena piča, zatim se napojijo, potlej naj se jim dá še kaj smesa, in nazadnje zopet malo sena. Svinje (prešiči) naj se še bolj pogosto kermijo, kot druge živali; daje naj se jim pa zato rajše manjše porcije. Vprežni voli naj po kermenju vselej kako $1\frac{1}{2}$ ure počivajo. Pri vsem kermenju naj se sploh gleda na natančni red, t. j. da se vsaki dan, kolikor je le mogoče, o enem in istem času in v enaki meri daje živalim jed; tudi naj se slabejša piča vselej pred dobro poklada. Posode, v katerih se živini jed daje, naj bodo vselej v čednem stanu, in svetovati je, če je le mogoče, da se po vsakem kermenju posnažijo. Ker korita morajo mnogokrat popravljena biti, so jih jeli v novejših časih tu in tam zidati, ter zalikavati jih z cementom. Zidana korita naj se primerjajo velikosti živine, za katero so napravljena. Živini naj se pa tudi vselej rado in dobro streže, ter se že od prve mladosti lepo z njo ravna; kajti ona se v mladosti ravno tako lahko navadi na dobre ali slabe lastnosti, kakor človek. Zlasti z vprežno živino naj se s pričetka posebno lepo ravna, po potrebi pa se sme tudi resnobno z njo postopati. Arabljani in Angleži ravnaajo s svojo živino tako lepo, da se skoraj ne more dopovedati; zato jim je pa tudi ona nasprotno z vso zvestobo vdana.

Tudi za snago naj se pri živini skerbí. Na paši si živinčeta v tej zadevi same pomagajo; v hlevih naj jim skerbí za to človek. Daje naj se živini dobra, mehka, topla stelja; pogosto naj se gnoj spod nje pokida; v gnojnici naj se ne pusti stati; tudi snaži naj se s česalom (štrigljom), s kertačami ali tudi z dergnjenjem s slamo. V nekterih krajih celó že konje in krave strižejo, kar vender ne veljá veliko. Tudi kopanje živini posebno dobro tekne (zlasti svinjam); samo posuši naj se živina vselej na prostem, in naj se nikar ne goni mokra v hlevé. Kopita in parklji naj se živini večkrat porežejo. Na Švicarskem celó rogove živini ostergajo in olikajo, da se svetijo, kot lepa reč. Da v snagi zanemarjena živina dobi uši, kraste, grinte itd., je že zdavnej znana, pa vender od mnogih ne verjeta resnica. Hlevi naj bodo zračni tako o poletnem, kakor o zimskem času. 8 do 12 stopinj gorkote živini naj bolj stori. Hlevi naj bodo tudi svetli; le za pitavno živino je bolje,

ako se ima v temnejših prostorih. Duri v hleve naj bodo prostorene, odpirajo naj se na vèn pri svinjakihi pa je naj bolje, ako se odpirajo na vèn in na noter. Napravljajo naj se vrata, ako je le mogoče, na zavetni strani, kakor je tudi za hleve sploh dobro, ako stojijo v zatišju. (Dalje prih.)

Ogled po šolskem svetu.

Iz Goranskega. V Kranji so učitelji v okrajno šolsko svetovalstvo volili g. L. Sadarja, okrajnega šolskega nadzornika v Loki in g. Mih. Kustra, učitelja v Kranji, v Kamniku pa g. Fr. Cerarja, učitelja v Blagovici in g. Ant. Ribnikarja, učitelja v Dolu.

Iz Černomlja. Okrajno učiteljsko društvo černomeljsko je imelo svoj četrsti, t. j. zadnji zbor prvega društvenega leta 15. septembra t. l. Pri tem zboru je bil tudi pervikrat nazoč e. k. okrajni komisar.

Pervosednik pové, da med tem časom ni dobil nič dopisov v društvenih zadevah, in da tudi ni sila, da bi se zapisnik zadnjega zbora bral, ker je čisto kratek, kakor ga je že „Tovars“ priobčil.

Razgovarja se o prvi točki: „dom in šola naj otroke vadi samodelavnosti“.

G. F. Kenda pravi: Naše življenje je veden boj, s katerim se moramo boriti z vsemi močmi, ako hočemo, da bi ne propali. Delati mora vsakdo, kdor ima zdrave ude. Tudi živali delajo po svoji moči, ali marveč po svojem nagibu — in kako umetna so njih dela! Človek pa nima nagiba, ima pa um in presto voljo, in v tem se odlikuje od živali. Toda kar človek sam od sebe stori, še ni dovolj, vaditi se mora reči dobro in na korist izdelovati; dela naj sicer sam, toda drugi naj mu popravlja in boljše kaže; človek ali marveč otrok naj se vadi tedaj samodelavnosti. Samodelavnost mora pa že dom in potem šola otroke vaditi. Ni dovolj, da otrok le odgovarja, ampak mora tudi vediti, zakaj je to ali uno tako, a ne drugače, in na to se mora s spraševanjem napeljevati. Otrok se mora tedaj vaditi misliti; le kdor popred dobro prevdarja, kaj bode govoril in kaj delal, ta bo prav storil, in ne bo se mu treba bati, da bi se osramotil.

Otrok že v zibelki pričénja delati in to timveč, kolikor močnejši prihaja. Ko pa otrok večji prihaja, razvija se mu tudi razumnost, ter premišljuje, kako bi to ali uno naredil, in čim delavniši je njegov duh, čim živejša njegova domišljija, tim boljše je tudi njegovo delo. Ta nagon naj dom in šolo dobro pozná, in naj ga pri otrocih podpira, da ne zaostaja in hira. Večim otrokom naj se tudi o koristi dela večkrat kaj pripoveduje, da delo človeka ne sramoti, ampak le čast povišuje; udje se z delom razumajajo, vèrvestijo in okrepcajo, duh se razvedrí, in je vedno popolniši. Poglejmo pridnega delavca, ki opravi ob pravem času svoje delo, in pa lenuha, ki svoja dela vedno odlaga, pogledjmo ju, kako se razlikujeta; prvi je čverst, kaže že na obrazu zdravje, zadovoljnost, ta pa tava okrog, ne vé, kam bi se djal, šteje dneve,